

JUHÁKIM KRÓNIKÁJA

Írta: MORVAY GYULA (Tardoskedd)

Megírtam ezt a krónikát, de a végén láttam, hogy nincs befejezve. Ezer könyvben sem férne el az, ami a mi életünk. Olyan szavakat használtam, amilyen szavai Juhákim napszámoknak lehetnek. Biztosan tudom, hogy ha a kirakatba nem is kerül ez a könyv, vagyha a népek furcsállani is fogják, ti, akiknek és akikről írtam ezt a könyvet, megértitek. Ti nyelvetek. Ti sorsotok. Béreseké és napszámoké. Aratóké és kapálóké. Mindnyájatoké velem együtt, akik ebben a faluban és minden faluban élünk.

Nem is akartam nekifogni ennek a krónikának, De valami nagyon ösztökélt: írd csak meg Juhákim azt a krónikát. Nos nekifogtam. Mindent elmondok sorjába.

Ugye, nem lesz baj, ha csak úgy írok le mindent, amint azok történtek? Olvassátok el Juhákim krónikáját és gondolkozzatok. Ásó mellett, eke mellett, kapáláskor, reggel, délen és este, gondolkozzatok sorsotokon. Én is ezt teszem.

Mindnyájatoknak jó egészséget és jobb sorsot kíván veletek levő pajtástok:

J u h á k i m

(Falu, 1933. év.)

béres és napszám munkás

Atyának, fiónak...

Azért kezdem ezekkel a szavakkal, mert szegény ember száján mindig ezek a szavak vannak. Hosszú krónikába fogtam, de be is fejezem, mert most ráérek írni it a faluszéli házban. Mert mikor ezt a krónikát írom, megint a faluban lakok. Nincs neve az uccának, csak úgy hívják, hogy szíles ucca. Nem is akartam nekifogni ennek a krónikának, mert néha elvétem az írást, de valami nagyon ösztökélt: írd csak meg Juhákim azt a krónikát. Nos nekifogtam. Későbbben mindent elmondok sorjába. Ugye nem lesz baj, ha csak úgy írok le mindent, amint azok történtek, meg ahogyan azokat kimondta szám hangosan és aztán leírtam krónikám papirosára?

Mikor belefogtam a krónikába, rájöttem, hogy nem lehet csak úgy egy-két oldalon megírni mindent. Afene egye meg. Bezzeg kellett a ceruza, meg a papír. Ez a legelső, amit meg akarok írni. Papirhoz úgy jutottam, hogy a boltos, aki nagyon becsületes zsidó volt, egyszer azt mondta nekem: Juhákim, csak elnézlek tégedet. Ugye te béres vagy? Minden vagyok én, mondom neki. Majd egyszer elmondom, vagy leírom magának, mert valami ösztökél bennem. Hát csak írd le sorjában, mondta nekem a kocsmáros. Ekkor előhúzott a pudli alól egy üveg bort és azt mondta nekem, hogy Juhákim te még ilyen bort nem ittál. Ez palesztinai szent bor. El is hittem neki. Barna volt a bor színe, mint amilyen barnaszínű a dohány levele. Ittam a palesztinai borból, tüze-e-e-elt, de csak leeresztettem. No, mondok isten éltesse magát. Isten éltesen Juhákim.

Szóval ezután azt mondta a kocsmáros, hogy írjam le életem sorát. Ad ő papírt és ad ő ceruzát, meg tollat is. Mondta, hogy szívesen ad, mert nagyon szereti azokat, akik írnak, mert az ő fia is nagyon szeretett írni szegény, de meghalt a fronton.

Hazamentem, a papírt letettem az asztalra. Feleségem nem volt bent. Valahol kiint járt az udvaron. A gyerekek kopoztak, meg pilicéztek, mert tavasz eleje van, amikor belefogok ebbe a krónikába. Szerettség volt az asztalon, eltettem a kést, a sőtartót, meg a hagymamara-

déket, így csináltam helyet a papírnak. De mindjárt gondoltam is: meg kell mosnom kezeimet, mert a papíron rajta marad ujjam nyoma. Megmostam őket. Kisimitottam a papírt, megnéztem a ceruzát. Rá volt írva, hogy L & C Hardtmuth. No 2. Olvasni és írni tudok, jól megtanultam az iskolában. No, most aztán leírom, ami annyira ösztökélt és odaajándékozom a kocsmárosnak. Talán még néha ingyen pakli dohányt és egy-kétdeci pálinkát is ad. Juhákim a nevem, szeretem az italt, de azért részeg sohasem voltam és gyerekeim nem bénák. Mert azt már a régi öregek is mondták, hogy aki italos, annak ha nem is lesz baja, de gyerekei bénák is lehetnek.

Azt írtam az első helyen, hogy Atyának, fiónak... és azután írtam, hogy azért kezdem ezekkel a szavakkal, mert a szegény ember száján ezek a szavak vannak. Hát igaz. De nemesak ezek a szavak vannak a szegény ember száján. Sokszor sok mindent csak úgy kimond az ember. Eszembejut, hogy öregapám is, amikor nem tudott aludni, nos felkelt, úgy egy ingbe-gatyába felkelt, magáraterítette a subát és kiállt a kapuszobor mögé pipázni. Nézte a sötét uccát. Éjjel két óraker megjelent a bakter. Jött a másik soron. Az öreg csak nézte a bakter halaperdáját, aki, mikor megállt éjjel két óraker az uccán, ráállt az egyik veremre, háromszor körülkerítette magát halaperdájával és nekifogott a kurjantásnak. Faluhelyen a bakter kurjantása a toronyóra. Éjjel aki felébred álmából, az megtudhatja, hogy hány is az óra. Szóval kezdi a bakter a kurjantást. Kurjánt a bakter este tizenegyet, most éjfél nem kurjánt. Sor kerül rá, hogy miért nem. Babona. Aztán kurjánt egyet, kettőt. Hármát nem, nyáron akkor már kászálódnak az emberek. Kurjántja a kettőt, hogy:... éjfél után óra kettő, dicsírtessik a teremőt. Erre a kapuszobor mögül odaszól neki öregapám, hogy mindörökki ammen és gyorsan keresztetvet és mondja: Atyának, fiónak. Amint ezt a legelső szavamban mondtam.

Van papír, van ceruza. Az asztalról mindig lesöpöröm a morzsákat, mert ha a papír alatt morzsa van, nem lehet írni. Ugrál és zötyög a ceruza. Valamilyen sima dologra kell tennem, gondoltam. Ezt is megoldottam. Jóbarátom az átelleni kovács. Mindég szerettem nézni, amint ősszel a kék ködben a műhely előtt estefelől égett a hímballódzó lámpa és ott patkolta a lovat. Urasági lovat. falusi lovat, meg hintóslovat. Átmegek hozzá és mondom neki, hogy hogyan jártam belső ösztökéléssel meg a kocsmárossal, meg a palesztinai borral, papírral, el. cé hardtmuth no 2-es ceruzával. Kérdi, hogy micsoda számokat beszéllek? Hja, gondoltam magamban, eddig csak te beszéltél nekem érthetetlen nyelven. Most én tudok valamit. Mondtam, hogy okvetlen elkezdem a krónikát, már el is kezdtem, de egyrészt a morzsák nem engedtek írni. Lesöpörtem a morzsákat. Akkor meg az asztal miatt nem írhattam. Régi asztalom van, még akkorból való, amikor feleségemmel összekerültünk. Kikopott, kirovátkosodott az asztal, nem lehet rajta írni. Valami kell a papír alá. Szép sima pléhlemez és megvan, mondta kovács barátom. Adott is. Csak szivemre kötötte, hogy a krónikát neki is mutassam meg és hogy ő is benne legyen. Megigértem, hogy benne is lesz.

Mikor a pléhet az asztalra tettem, úgy már ment az írás. Feleségem bejött és kérdezte, hogy mit csinálok. Mondom neki a dolgot. Hát, hogy jól van, csak a dolgot se mulasszam el. Meghogy ő is benne legyen, meg a gyerekek, meg az összes rokonság. Megigértem, hogy őket is beveszem. Van elég papirom és tényleg azokkal is annyi minden történt. Meghát velem élnek, tudom, ismerem életüket. Abban egyeztünk meg feleségemmel, hogy csakis akkor írom majd a krónikát, ami-

kor hazajövök a munkából, vagy amikor hazavetődök a majorból. Más-
kor mindég a sublótba esukom a papirt és a ceruzát, nehogy iskolás
gyerekek elfaragja, eltörje. Mit mondanék a kocsamárosnak? Be is csuk-
tam a sublótot. Ugy. Most nyugodtan mehetek a dologba.

Máma már nem irok. Gyorsan aludnom kell. Hajnalban ki a
majorba. Reggel négykor bizony auf. Ezt a szót katonáéknál hallottam.
Már sokszor használjuk. Mikor délben ebédidő van, a végén valaki el-
kurjántja: no emberek, auf. Ilyenkor valaki azt kurjántja, hogy csak
most jön a hujja. És akkor még egy félórát tovább heverünk az álián,
mert a hujja-idő jogos pihenés.

Most majd levetem az ünneplő ruhámat, reggel fel a szakadt lajbit
és megyek a majorba. De holnap este már bele kell fognom az igazi
krónikába. Asszony, bontsd el az ágyat, tedd le a gyerekeket és te is
most már ne kanatókodj az állatokkal: aludni. Reggel négykor auf.
Papír, ceruza a sublótban, vigyázz, hogy gyerek ne babrálja. Nem azok-
nak való. Veréckét bezábortad? Be. Fújd el a lámpát. Jóiceakát.

*

Atyának, fiónak...

Hazajöttem a majorból. Négy májfa-töresöt ástunk ki az uraság-
nak. Senkinek nem szóltam a krónikáról. Majd megtudják, hogy ki
is volt az a Juhákim. Ha még ebben az életben nem tudák meg,
akkor biztosan megtudják halálom után. Juhákim vagyok. Másik
nevünket már sokszor kérdeztem, de nem tudták megmondani. Csak
hallottam, hogy azt mondták: Juhákim, hát Juhákim. A halász
Juhákim. Egyszer öregapám mesélte, hogy őseink halászok voltak.
Nagy víz mellett telepedtek le. Akkor még ijesztő volt az a vidék.
Csupa sás volt arra, csupa nádifarkasok, meg óriási pőcéák laktak
abban a mocsárban. Egyszer aztán fel kellett mérni. Hát hogyan
mérték fel? Ugy, hogy egy lovas lóra ült. Ez ment elől. Kezében
vitt egy hosszú póznát. Felállt a lóra és a sásban úgy mutatta az
irányt. Elkora volt azon a vidéken a sás.

Tehát halászok voltak őseim. Ide menekültek a betyárok és
őseim velük éltek. Hogyan éltek? Kiöntött a nagy víz, nos elkerítet-
ték a halakat. Mikor a víz lement, ottmaradtak a halak.

Én öregapám már béres volt. Én, Juhákim szintén béres voltam,
az is vagyok. Csak tavaly óta nem vagyok béres. Minden bérest el-
engedtek. Hogy nincs ránk szükség. Igaz is. Szánt a masina. Szánt
a motor. Ki hallott olyat, hogy motor szánt ló nélkül? Majd mon-
dana valamit öregapám, csak támadna fel, hogy millen boszorkány
zörög ott. Hazagyöttünk a faluba. Itt lakok a falu szélén. Csak
Juhákimnak hívnak.

Feleségem ott szolgált a majorban. Libákat őrzött, én akkor
ustoros gyerek voltam. Mégis összekerültünk. Semmink se volt.
Emlékszek, feleségem két téglát élire állított, nos arra tette a kis
csuprot. Ott főzött. Fakanalunk volt. De mondtuk egymásnak: csak
ne pörlekedjünk sorsunkkal. Szegény embernek ki a pártfogója? Ez
a közmondás. Szó lesz a közmondásról is. Csendben éltünk. Született
gyerekiink, Juhákimnak kereszteltük. Behoztuk a gyereket a faluba.
Elmondom, hogy hogyan volt vele a dolog. Bevittük őtet a hiva-
talba. Ott olyan részeg segéd vagy mi volt, csak úgy dőlt belőle a
pálinka. Azt mondta, hogy mi a gyerek neve? Mondom, hogy
Ignáera szeretném. Az nem lehet, mondja, az zsidó név. Juhákim
lesz annak a neve. Hogy hát az ázsiai név. Dőlt belőle a pálinka.
Mondom neki, hogy egyik ükapánk Ignác volt. Az fukk, mondta.

Fukk? Hát ez meg mi? Csak álltam, gondolkoztam, de akkorra be ís írta a nevet.

Szóval így összekerültünk. Feleségem jólélek. Ami van, megfőzi, gyereket szoptat, söpröget, libáknak vág zöldet, későbben majd megmelleszti őket, mert kell a tollú. Nos télen majd felfosztjuk. Néha eltrécsöl, de azért az ebédrel szalad a majorba. Trézi a nava. Én csak trézinek hívom.

Hazajöttem a majorból és írom a krónikát. Feleségem a libákra kurjogat. Fiam leckéjít írja. Mondja, hogy most számolnak százig, de hogy ezerig is, meg akár millióig is el tudnak majd számolni. Hát ez jó lesz. Kinézek az ablakon: felhős az ég. Tavasz lesz, de még előbb elsietnek ezek a téli felhők. Piros firhang van az ablakon. Multkor jövök haza este, hát látom, hogy olyan ez az ablak, mintha égne, vagy mintha egy nagy gyulladt, elformedt seb lenne. Csak világított az éccakába. Régi óra ketyeg a falon. Egyik öregapám hozta Genfből. Ott volt mint katona nagyon régen. Pontos óra, csakmár nagyon kikopott és multkor magától megállt, pedig este soha nem felejttem el felhúzni a funduszokat. Megállt az óra. Mi ez? Mert mi szegény népek, nagyon babonásak vagyunk. Mindjárt várjuk a rosszat. De a jót is a babonától várjuk. Hát mi lenne, mondja feleségem? Megállt, mert öreg. Elég volt neki. Elfáradt. Átsiettem vele a kováeshoz. Ezentul a nevén szólítom majd. Átszaladtam vele Cirók kováeshoz. No, mi az Juhákim? Hajjaj, megállt az óra. Ugyan feleségem mondta, hogy ideje. Már 90 éves. No, csak hadd itt, majd belenézünk, mondta Cirók. Majd én megkocogtatom a nagykalapácsal, de akkor muszáj hogy menjen.

Két ágyam van. Meg egy sublót. Ott van egy konyha. Csak válok-tűzhely van benne. A falon kilene tányér van. Kaptuk, meg négyet csontért, rongyért vett a feleségem. Kamránkban most csak tyúkkosár van, meg egy negyedzsák barnaliszt. Ott lóg a falon ünneplős eszímám, meg az asszony szoknyája. Van egy malac is. Korlátját nemrégén csináltam füzfakarókból. Hol, meg miből vennék léceet? Kis rakás rözse van az udvaron. Más nincs. Ennyi a Juhákim vagyona.

Szóval leírtam, hogy ki vagyok és eddig hogyan is volt életem. Röviden írtam le, mert ami volt, azt már nem nagyon érdemes emlegetni. Hogy hogyan lesz, azt nem tudnám leírni. Majdra a zsidó sem ad, ezt mondja a közmondás. Írtam már, hogy a közmondásokról szó lesz. Amikor a hosszú földiken szántottam, volt időm gondolkozni. Gondoltam: milyen hazudós némelyik közmondás. Némelyik meg milyen igaz. Majd rátérek.

Tehát leírtam, hogy ki vagyok. Most rátérek a mai krónika megírásához. Reggel jutott ez eszembe, amikor gyalogoltam. Volt időm: kilene kilométerre van ide a major. Szóval úgy lesz a legjobb, gondoltam, hogy minden napra megírok egy darabkát. Mikor vagy tíz-husz oldal lesz, akkor megmutatom a kocsmárosnak, akit rendszeren Steinbergernek hívnak, de itt csak Stein a neve. Azért tudom, hogy Steinberger, mert elolvastam a tábláját ajtaja fölött. Ki van írva, hogy Steinberger, obchod s miesanym tovarom. Szlovák beszédet értek. Obchod az kereskedés. Miesat, az összekeverni. Tovar az árú. Szóval kereskedés összekevert áruval. Igaz is, mert van is annál a Steinnél minden. Ustor, petróleum, kenyőcese, hering, kékkő, itató, cukor, ecet, lekvár, szóval nagyon sok minden.

Kívágtuk a négy májfa töresöt. Fáj a karom. Nehéz hajolgatni,

meg emelgetni a fejszék. Széles volt a töres, huzakodtunk vele. Ott állt az intéző. Cigarettázott. Jóságú füstje volt. Rámnézett az egyik favágó: de jószágú Juhákim. És röhögünk. Mit röhögnek, mondta az intéző? Gyerünk, mert este lesz. Kihánytuk a gödröt, töveket elmetéltük, töresöt ki, összefürészeltük, neki az evésnek. Este neki a gyalogolásnak. Utközben odamenet nem találkoztam senkivel. Vissza együtt jöttünk, de csak ez a krónika volt az eszemben. Az is eszembe jutott, hogy nemcsak aznapi dolgokat írok le, de mindent amire emlékszem. Krónika, hát abban minden legyen benne elejétől végig. Mára elég is. Majd holnap folytatom.

Egyszer olvastam, meg azután hallottam is, hogy 1200 lakósa van ennek a községnek, amelyikben most élek. Csak röviden írom le a községet, mert még sok mindent el akarok mondani. Uccáink össze-vissza mennek. Görbék, egyik ház jobban nyujtogatja előre nyakát, mint a másik. A házak olyanok, mint amilyen az én házam. Szerhás, esetleg amikor nem lehet szerhát, nádat kapni, vagy pedig nincs rá pénz, akkor zsuppot teszünk a ház tetejére. Mind a kettő elég drága. A nád kévéje 3 korona ötven, a zsupp bizonytalan. Most azt hiszem nem lehet több, mint hetven, nyolcvan fillér kévéje.

Van templomunk, van községházánk, iskolánk, meg van egy iskola, ahol a szegények élnek. Meg van kilenc kocma. Másmilyen nevezetesebb házakat nem is tudok itt. Multkor beszéltek az emberek, hogy a templomnak 37 hold földje van. Rájuk hagyom. Ilyen maganfajta szegényember mit tudna? Azonkívül a szegényháznak is van földje. Azt nem tudom, hogy mennyi. Minden szerdán járnak a szegények kéregetni a faluban.

Tegnap beszélte itt nálam az egyik ismételt, hogy bizony nekik is nagyon bajos. Azelőtt kaptak II forintot, meg egy pár fejedés eszimat, zsirt, most semmit nem kapnak. Amit összekéregesnek, az az övéké. Igazán, bajos ez, mert nem elég, hogy szegényen rossz ezen a világon, de akkor is rossz, amikor szegényházban él az ember. Pedig olyankorra már azt hiszi az ember, hogy no, most már elég volt a szenvedésből, majd az iskolában megpihenek. Nos itt van. Kéregető szegény ember mondta. Hát elhittem neki. Mért hazudna olyan 95 éves öregember, igaz?

Iskolánk az szép. Multkor mondta a fiam, hogy akár millióig is elszámolnak. Ennekem még nem volt alkalmam millióig számolni. Ilyen szegényember ha vesz egy disznót, eladja, nos ha nem tudja kiszámítani fejből, kiszámítja a papirzeeskón, amibe sőt hozott az asszony. Plajbász mindég akad valahol. De nem jön ki millió. Mondjuk háromszáz, négyszáz koronát ha jelez a zeeskón a szám.

Kocma van elég. Most bőjt után van, most majd megkezdődnek a mulatságok. Tavaly ilyenkor átjött hozzám Círók kovács és mérgesen pipázott. Mondom neki: mi baja mester úr? Ehh, ne is mondja. Mindég, mindég táncmultság. Lánvom nem bir magával. De Círók úr, hagyja a lányát hogy menjen. Nem is az a baj, mondta ő. Nem a szerelem miatt van szóm. Nem is az a pár korona. Csak egy korona a belépődíj. Ezt meg a legény fizeti. De az nem tetszik nekem, hogy ott az udvaron, ahol táncolnak, csupa ganaj minden. Ott az istálló, kifolyik a ganajlé. noshát amellett lehet táncolni? Olyan bűdösségben? Ez nem tetszik nekem. Pedig már mondták a kocsmárosnak, de beszélhetnek annak. Jól birja magát. Sok a pénze,

nos büszke. Ugy beszél, ahogyan akar. Juhákim, ne engedje oda fiát, ha megnöl. Hol van az még, mondtam neki.

Ma reggel beszalad hozzám szomszédom, hogy Juhákim, gyere, megyünk a faluba. Minek, kérdem? Réparátás van. Most jött ki a gyáros. Bementünk, Kocsmában irattuk a répát. Én csak fél holdat irattam. Van fél hold földem. Ebbe az idén répát vetek, kell a pénz. Meg is irattam. Métere 13 korona. No, nem sok pénz, de mégis valami. Autóval jött ki a gyáros. Nem is ő fizette ki a pénzt, egy másik ember volt vele. A gyáros csak szivarozott. Nem volt nyugta. Mű baja lehet, gondoltam ilyen gyárosnak?

Máma jócskán írtam. De most benne vagyok, hát folytatom a krónikát. Igaz, hogy olyan apró dolgok történtek ma, de azért leírom. Krónika, hát legyen benne minden. Ne mondhassa Stein, hogy no maga nemhogy a palesztinai bort, de még a papírt sem érdemlette meg, meg az el cé hardtmuth no 2-es ceruzát sem. Pedig én ezeken fölül még pakli dohányt is szeretnék.

Hátramentem, hogy cseppet kijárjam magamat. Kerítésnél áll a szomszéd lánya Éva. No, mondok, mi ujság Éva? Láttam, hogy nagyon bólogat fejével, mindjárt tudtam, hogy nem nagyon jó nála az ujság. No, csak halljam. Ilyen fiataloknál is mindég vannak bajok. Háthogy az a baja, hogy jár hozzá egy legény, de apja hallani se akar róla. Hát mért nem, kérdem. Hogy szegény. Kódís. De nekem jó lenne. De neked az nem lesz jó, kurjogatott apja. Az lesz, akit én mondok. Hát hogyan lehet egy olyan mellé fekiüdni? De hiába beszélni annak a vén marhának.

Krumplilevet, meg valamilyen omácskát főz máma feleségem. Szegényesen élünk, de nem baj. Majd lesz jobban is. Szokták mondani, hogy jobb ma egy veréb, mint holnap egy tüzök. Most majd a közmondásokról írok, mert előbb már ezt említettem.

*

Igazán annyi a közmondás, hogy rengeteg. Mondtam is multkor a majoron, hogy mi fenének annyi közmondás. Minden mondat után, minden szó után csak hallja az ember: ...mint az egyszeri ember, az is így meg úgy járt. Vagy: a közmondás is azt mondja, hogy ... Minek mindég közmondásozni?

No mert aztán esendben vágtuk a fát, csak a fejsze csattogott, gondolkoztunk. Hujjakor azt mondja nekem egyik társam: igazad van Juhákim. Gondolkoztam. Hát annyi a közmondás, hogy rengeteg. De sok nem is igaz. No, magának melyik nem igaz, kérdem tőle, mert csak vártam, hogy ő mondjon egyet. Hát aszondja nem igaz az a közmondás, hogy az asszony verve jó. Megvágta az istennyila azt az asszonyt, amelyik verve jó. Igaz? Ami egyszer nem megy magától, azt akár meg is tüzelhetik. Tudom magamról. Mikor azt mondta az őrmester ordítva, hogy így krucifix, meg úgy krucifix, hát akkor azért se tettük meg. Katonák voltunk. Minden katona olyan, tudom én. De mikor egy másik őrmester jött, az azt mondta szépen: no fiúk csinálják meg azt a szerszámpucolást, aztán majd ráérhetnek beszélgetni. Este bemegyek magukhoz beszélgetni. Akkor megtettük a dolgot. Mit kell az embert mindég hajkurászni, igaz? Így van ez. Szép szóval ezerszer jobban lehet boldogulni.

Sokáig beszélgettünk a közmondásokról. Bizony sok nem igaz köztük. Körül vagyunk véve mondásokkal. Mintha gyomok között járkálnánk. Addig, addig, míg valaki a babonáságnál lyukadt ki. Hát ezt is jól megbeszéltük. Marhaság, mondta Círók

kovács nekem. Marhaság a babona. Ki mondta, hogy ha az agacsokon sok a telles, akkor jó babtermés lesz? Lehet, hogy jó termés lesz, de nem pont azért, mert sok a telles, igaz Juhákim? Igaz hát, mondok. És az igaz, mondtam Círóknak, hogy ha valaki törött tükröt kidob az ablakon, annak hét évig nem lesz szerencséje? Marhaság, ezt mondta, szó szerint így mondta nekem Círók.

Multkor megjártak azzal a babonával, mondta a kovács. Egyik helyen éjjel valami mozgást hallottak. Boszorkány, mondta a babonás vénasszony. Hát becsukták az ajtót, mindent megnéztek, átjöttek a szomszédok vasvellákkal, asszonyok söprökkel és keresték a boszorkányt. Csend, mondta az egyik ember. Hallgassátok, hogy mozog! Mozgott valami. Hát elő a vellákkal és széjjelhányták az ágyat, kasznyit. Hát a végén a sarokban megtalálták a boszorkányt. Mi volt az? Mi, hát nem boszorkány. Valahonnét bement egy béka. Ez mozgott. De ez a marha nép mindjárt ijedezik, babonát mormog.

Círók kovács nagyon haragudott a falusiakra. Kovács volt, de jó esze volt. Járt külföldön. Mikor legény volt, vándorolt. Éppen remekelni akart, amikor külföldre ment. Ott aztán meglátta, hogy milyen a világ és milyenek itt az emberek. Marhák, mondta ilyenkor Círók.

Kicsit megszakítottam krónikámat, mert rítt a gyerek. Valaki meghajította. Kimegyek, hát látom, hogy szalad egy kölök. Megösmertem. Noiszen te voltál az? Apját, anyját ösmerem. Rettenetes fajzat. Én Juhákim szegény béres vagyok, de én már annyira mégsem mennék. Olyan asszony az, hogy mikor cséplés volt náluk, nos egypár tojást le kellett volna ütni, nem akart. Hát hogy ő soha nem ütött le életében egy tojást. Rettenetes. Mondtam Círóknak. Ehh, hagyja azokat. Ha olyan népségből állna ez a falu, pedig így elég utálatos ez a nép, hát akkor fel kellene gyújtani a falut mind a négy sarkán.

Hallottam róluk, legyintett kezével Círók. Nem is érdemes rájuk a szó. Volt egy lánya. Megegett. Mi csuda van azon, hogy megesik egy lány? Hát mert rendszeren arra néznek, hogy gazdalanynak csak gazdalegényhez mehet férjhez. Zsellérlégény nem vehet el gazdalanynak. Ezek nem azok a zsellérek, akik szegények! Néhol a szegényeket hívják zselléreknek, pedig ez téves felfogás. Zsellér az, aki 48 után vagy előtte gyalogosan csinálta az urdógát és nem lovasfogattal, mint a gazdák. Ezek a zsellérek. Szóval megegett a lány. Hüjj az öregasszony! mint a harpia szája nyálazott és kurjogott: te ilyen büdös, te olyan büdös. No aztán meglett a gyerek. Hát ott álltak a tele köcsögök tejjel, de az istennek sem adott volna. Ó, azért nem kezdem meg, mondta lányának. Az a szegény gyerek, hát az meg rettenetes volt. Az a vén disznó úgy összeverte a fejét, hogy a gyerek még kilenc éves korában sem tudott beszélni. Bevágta ítet az istálló jászójába, nos jó is volt. Én leesukattam volna azt a disznót, mondta Círók.

Ilyen emberek között élek én itt. De még másilyenek is vannak, de nem lehet elmondani. De nem ám, hogy csak egy-két ember ilyen, ilyen ez itt majdnem mind. Ellopná még a csillagot is az égről. Ugy hazudnak, ahogyan csak tudnak. Kutya se törődik velük. Vasárnap elmennek a templomba, nos hallgatják a prédikációt. De mikor kijönnek mit törődnek ezek pappal, templommal, istennel? Csak élnek, ahogyan éppen jön.

(Befejezése a következő számban.)